

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Vniuersa Theologia Scholastica, Speculatiua, Practica

Ad methodum S. Thomæ, quatuor Tomis comprehensa

Tanner, Adam

Ingolstadii, 1626

IV. An, & ex qua materia cœlum constet.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72856](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72856)

opinantur; an vero tantum, hoc lumen id ipsum esse (modo superius explicato) quo postea sol illuxit, quemadmodum S. Nazianzenus, & ceteri illi Patres censuerunt, à voce etiam *luminaris* argumentum ducentes, quod *φωσγεν* vocant.

9 Et probatur hæc sententia primo; quia consonat magis scripturæ sacræ. Neque enim, ut bene argumentatur Molina loc. cit. dixit Deus, *Fiat luminare*; sed, *Fiat lux, & facta est lux*. Quando vero quarta die fecit luminaria, dixit, *Fiant luminaria in firmamento caeli, & dividant diem ac noctem*. Et infra v. 16, *Fecit Deus duo luminaria magna, & c. & stellæ, & posuit eas in firmamento caeli, ut lucerent super terram, & praesentent diei ac nocti, & dividerent lucem ac tenebras*. Vbi Deus, cum quarta die facta iam essent luminaria, à quibus immediate lux procedebat, ipsismet luminariis tribuit, dividere diem ac noctem, & lucem ac tenebras: prima autem die sibi ipsi attribuit, dividere lucem ac tenebras; eo quod immediate ab ipso lumen prodiret. Accedit, quod in versione LXX. eo loco Genes. v. 3. vbi de luce prima dici agitur, legitur *φωσ*, quod proprie nec luminare, nec lucem, primigeniam subiecti lucidi, quasi fontem luminis, sed lumen significat; sicut etiam promiscue in scriptura lumen & lucem pro eodem usurpari, notavit Delrius loc. cit. Præterea hæc sententia nullas, v. l. alia, aut certe minores patitur difficultates, ut ex dictis colligitur. Denique si in re arcana coniecturam facere licet, forte prævia hac in archetypo seu magno mundo imperfectæ cuiusdam lucis formatione, significare voluit Deus, in antitypo mundo, imperfectum & mutabilem ac defectibilem statum gratiæ, quacum primus homo, veluti parvus mundus, postea fuit creatus; atque ipsi etiam Angeli initio erant producti: donec postea statu beatitudinis adepti, plena & constanti luce, utriusque quasi iam ipsius solis æmuli collustrarentur.

10 Queritur quarto; quare lux, ante reliqua opera dierum sequentium fuerit producta; ita ut quasi primum esset opus formationis seu distinctionis mundi. Ad hoc bene respondet S. Thomas cit. q. 67. a. 4. *Necessarium fuit, ut in formitas tenebrarum primo remoueretur, per lucis productionem, propter duo. Primo quia lux est qualitas primi corporis. Unde secundum eam primo fuit mundus formandus. Secundo propter communiter lucis. Communicant enim in ea inferiora corpora cum superioribus. Sicut autem in cognitione proceditur à communioribus, ita etiam in operatione. Nam primum generatur viuum, quam animal, & animal quam homo, ut dicitur in lib. 2. de generat. animal. cap. 3. Sic ergo oportuit, ordinem diuine sapientiæ manifestari, ut prima inter opera distinctionis, produceretur lux, tanquam prima corporis (coelestis) forma, & tanquam communior. Basilus tamen homil. 3. Hexætem, posuit tertiam rationem; quia per lucem omnia alia manifestantur. Potest & quarta ratio addi, quia dies non potest esse sine luce. Unde oportuit in prima die fieri lucem. Ita S. Thomas. Adde denique, lucem fuisse figuram quandam, ut dictum est, gratiæ hominibus vel Angelis communicatæ; quæ in illis est quasi fundamentum omnis reliqui ornatus supernaturalis, ex variis virtutum bonorumque actuum operibus ac fructibus existentis. Quæ etiam causa fuit, cur initio fuerit lux imperfectior, ut dictum.*

11 Queritur quinto, quomodo tunc lux illa effecerit diem ac noctem. Respondeo ex dictis, non fecisse hoc, quasi ipsa in se, pro Dei arbitratu, nunc quidem sui splendorem effuderit, alias vero contraxerit, ut significat Basilus homil. 2. in Hexætem. & Damascenus lib. 2. cap. 7. quod merito resutant Augustinus lib. 1. super Gen. cap. 1. & 16. & S. Thomas hic q. 67. a. 4. ad 3. Nec quod ipsa in se, ac secundum rationem indiuiduam, vere fuerit ab Oriente in Occidentem, mota, donec continuo motu spatio viginti quatuor horarum, suum cursum absolueret, & ad idem punctum rediret, ut S. Thomas loc. cit. Gregorius de Valentia, Pererius, & alii, idque iuxta suam sententiam necessario ac conuenienter docent: sed quod effectiue à Deo, & continua quadam successione, in celesti corpore adhuc liquido, ita fuerit propagata, semper interim simul partem priorem deferendo, perinde ac si eiusdem magnitudinis lucidum corpus vero motu locali totum caeli ambitum, ut antea dictum, peragraisset. Id quod ex dictis, & expositione nostræ sententiæ, circa quæstionem secundam, sequitur, & facile cuius peripicuum est. Plura de hac luce videri possunt apud citatos. Nec enim in eo nobis immorandum est, ut explicemus & defendamus, lucem non esse corpus; nec formam substantialem corporis, sed accidens; quod à S. Thoma hic cit. q. 67. a. 2. & 3. contra nonnullos docetur, cum id ex Philosophia sic competum. An vero tanquam proprietates quædam, ex ipsa forma substantiali solis, seu corporis lucidi oriatur, uti significat S. Thomas cit. a. 3. in corp. inferius dicitur q. 2. dub. 3. & quæst. 4. dub. 2.

DVBIVM IV.

Ex qua materia corpus caeleste constat.

S. Thom. 1. p. q. 66. a. 2.

12 **N**omine caeli in principio ac initio primi diei creati non intelligi tantum caelum Empyreum, sed totum corpus caeleste, quoad suam substantiam, dictum est dub. 2. Quo posito, merito deinceps & conuenienti ordine, persilendo in expositione eiusdem operis primi diei, de caelorum natura & communibus proprietatibus (soliditate excepta, quæ proprie ad firmamentum, & opus secundæ diei pertinet) dubiis aliquot subsequenter differemus. Et quod ad materiam caeli ac presentem dubitationem spectat;

Suppono primo, caelum esse corporeum. Quæ communis & certa est SS. Patrum, ac Philosophorum sententia; nec de caelo sydereo dubitatio esse potest, cum sensui obiciatur. Empyreum vero licet iustinus in admonitorio, intelligibile, Anselmus lib. 1. de imagine mundi c. 28. spirituale dixerit; ad hæc Origenes in Genes. hom. 1. caelo Empyreico corporeum opponat, & denique Steuchus in cap. 1. Genes. vltimus temere progressus, etiam lucem quandam increatam, & perenniter à Deo emanantem dixerit: tamen alii SS. Patres, hodieque Theologi omnes, merito caelum etiam Empyreum, utpote non tantum Angelorum, sed etiam hominum beatorum sedem ac domicilium, corporeum esse docent. Ut taceam, quod Gennadius lib. de Ecclesiasticis dogmatibus cap. 12. absolute pronunciat, *nihil incorporeum & insensibile natura credendum, nisi solum Deum*.

Suppo-

3 Suppono secundo, iuxta receptam ex Aristotele 1. de celo cap. 7. tex. 54. & 12. Metaph. cap. 2. text. 10. aliisque Philosophis antiquioribus, Peripateticorum sententiam; quam S. Thomas 1. p. q. 66. a. 1. & 2. item Bonaventura, Agidius, Capreolus in 2. d. 12. Heruæus quodl. 4. q. 3. & alii Theologi ac Philosophi communiter, imo vt Ruuius infra ait, omnes recentiores sequuntur, omnem substantiam corpoream, adeoque etiam cœlum, consistere materia & forma. Quod & SS. Patres in caput 1. Gen. disputantes, tanquam ratum ac firmum supponunt, vt videbimus: quicquid fauente non nihil S. Thomam 2. distin. 12. q. 1. a. 1. ad 5. post Aueroem in lib. de substantia orbis c. 2. & lib. 8. Metaph. c. 4. & 1. 1. de celo tex. 7. & 10. Durandus & Gabriel in 2. d. 12. Mayro, & Bassolis distin. 14. Godfredus quodlib. 2. q. 2. Iandunus 8. lib. Metaph. q. 7. itemq; Petrus Aureolus in 2. d. 14. a. 1. & 2. dixerint, esse quidem corporeum & quantū, at non compositum ex materia & forma; sed formam quandam per se coherentem absq; materia; quantitate aliisq; accidentibus quibusdam affectā. Quod ex parte etiam comprobatur Scotus in 2. d. 14. q. 1. vbi putat, secundum Theologos tribuendam celo materiam, secundum Philosophos negandam. Sed hoc præter alios merito refellit Dionysius Carthusianus in 2. d. 14. q. 1. vbi addit, quod opinio illa Auerois exstat erronea, Aristoteli quoq; contraria &c. etsi forte illa Erroris censura nimia videri possit.

4 Aristoteles certe lib. 1. de celo cap. 7. tex. 64. expressit: Cœlum autem est quidem eorum, quæ singularia sunt; & eorum, quæ ex materia. Et lib. 2. de generatione sum. 4. cap. 1. tex. 51. Sunt igitur, inquit, & numero equalia, & genere eadem, (principia) quæ & in sempiternis, & in primis: illud enim vt materia est, hoc autem vt forma. Et lib. 8. Metaph. cap. 2. tex. 3. ait: Sensibiles vero cuncta substantia materiam habent. Et lib. 12. tex. 10. Cuncta, inquit, quæcumque mutantur, materiam habent, sed diuersam. Et mox addit, sempiterna habere materiam non generabilem. Neque dubium, cœlum secundum Aristotelem esse substantiam sensibilem, cum oculis conspiciatur. Quod vero lib. 9. Metaph. tex. 17. negat, incorruptibilia esse in potentia substantiali; intelligendum est de potentia separabili ab actu suo. Ratio est. Quia omne corpus materiale est, adeoque constans materia; cœlum autem esse corpus, fatetur Adversarij: Ergo, &c. Quod eum ex ipsis adeo terminis notum sit, non immerito ait Antonius Ruuius lib. 1. de celo c. 2. q. 5. oppositam sententiam ab scholis prorsus esse relictam.

5 His ergo positis, controuertitur, ex qua materia cœli consistit, & cuius adeo sint natura; eaq; etiam controuersia duplex est. Prima, an cœlum (saltem sydereum) ex aliqua præsupposita ac præexistente materia productum sit? Secunda, ex quamam materia cœlestia corpora consistit?

Et quoad primum attinet, patet iam ex dictis dub. 2. non modo cœlum Empyreum, de quo nulla hic est controuersia, sed etiam sydereum; imo & æreum, quoad substantiam, ex nulla materia præexistente productum, sed à Deo ex nihilo creatū fuisse: tamen illi ipsi, qui dicunt, in principio, & ante cetera omnia creatum, & ex nihilo productum fuisse, vna cum terra, solum cœlum Empyreum; cœlum vero

sydereum, etiam quoad substantiam, primū secundo die à Deo productum fuisse, consequenter asserant, id ipsum cœlum sydereum non ex nihilo, sed ex aliqua præexistente materia factum fuisse.

6 Quod tamen præterea, quæ cit. dub. 2. diximus, ex hoc etiam probabiliter refellitur. Nam si cœlum sydereū, siue firmamentum, ex præsupposita ac præexistente materia, terra videlicet, aqua, ære, vel igne (quæ sola ante firmamentum vna cū Empyreō producta fuisse dici possunt) factum fuisset, tunc ea productio à Moysē non solum Deo, sed ipsi etiā materiæ eiusmodi præsuppositæ tributa fuisset; nec adeo dictū à Deo fuisset, vt cap. 1. v. 6. legimus, *Fiat firmamentum &c. Et fecit Deus Firmamentum &c.* Sed potius dictū à Deo fuisset, producat terra, vel aqua, vel ære, vel ignis firmamentum: sicut ob eandem causam dictum est ibidem v. 20. *Producat aqua reptile animæ uiuentis, & volatile super terram.* Et rursum v. 24. *Producat terra animam uiuentem in genere suo, iumenta, & reptilia, & bestias terra, secundum species suas.* Plura inferius.

7 Quod uero ad alteram controuersiam attinet, ex quam videlicet materia cœlestia corpora consistet, de materia propinqua potissimū sermo est, ac si quæras, cuius sint natura? Cum n. quoad substantiam, vt dictū, ex nulla præsupposita materia, producta, sed proprie creata sint, non possunt dici ex hac vel illa, puta huius vel illius elementi materia consistere, nisi quia naturam his vel illis elementis similem, hisdemque dispositionibus materiali;bus affectam habent.

8 Hæc autem quæstio explicari difficillima iam olim uiris doctissimis uisa est; & quibus Philo lib. de somnijs: *Cœlum uero, inquit, naturam habet incomprehensibilem; nec ulla eius natura certa demanet ad nos. Quid enim possumus de hoc pronuntiare? Esse concretam glacem, ut quibusdam placet, an ignem purissimum? an quantum quoddam corpus in orbem mobile, nulli assine ex elementis quatuor? Quid illa extrema sphaera fixorum siderum, habetne soliditatem, an superficiem tantum sine altitudine, figuram in plano pictis similitis? &c.* Similiter & Basilij utroque tractatu, seu potius versione Hexaemeron; nimirum homil. 1. & lib. 1. cœli naturam plane fatetur incomprehensibilem. Et Augustinus nusquam propemodum magis hæret, quam vbi de cœlorum natura ac proprietatibus disserit, vt inferius patebit. Denique Damascenus lib. secundo, cap. sexto ait, *Substantiam cœli nimum quærere non oportere, ignotam nobis existentem.*

9 Qua de causa etiam variæ prorsus sunt tam Philosophorum, sanctorumque Patrum, quam posteriorum, recentiorumque Doctorum ea de re sententiæ. Sunt enim multi veteres, recentioresque scriptores, qui cœlum sydereū, siue mobile ex materia elementari, adeoque ex ipso aliquo elemento consistere uolūt. Etenim vt notauit Pererius lib. 2. in Gen. q. 10. præter vnum Aristotelem, qui cœlum quintæ cuiusdam essentia; esse docuit, & naturā quandam ab omnibus rerum sublunariū naturis longe semotā diuersamq; omnium Philosophorum contorsit sententia; cœlum & astra vel ex quatuor elementis, vel ex duobus, vel ex eorum vno aliquo consistere. Quas Philosophorum sententiæ referunt Plutarchus lib. 2. de plac. Phil. c. 11. Philo lib. de somn. Theodoretus lib.

de mater. & mundo, Mirandula lib. 1. Exam, cap. duodecimo.

10 Et prima sententia est, cœlum & astra esse naturæ igneæ; adeoque materia ignis constare. Ita veteres Egyptii olim stellas cœlestes esse ignes tradiderunt. Anaximander docuit, solem ignem esse purissimum; Anaxagoras, solem esse candentem laminam seu ferum; Plato in Timæo necessarium esse docet, quia cœlum visibile est, ex igne constare; saltem potiore sui parte. Stoici itē omnes docent, sidera esse ignea, pascique & ali vaporibus ex aquis & terra sublatis, & ad se attractis. Quod etiam sequitur & tuetur Balbus apud Ciceronem lib. 2. de natura Deorum, & post eum Plinius lib. 2. c. 9.

11 Sed & Augustinus, iisdem Stoicorum ac Platonis placitis insistent, pluribus locis indicat, cœlum & astra constare naturæ igneæ, ut notavit etiam Magister lib. 2. dist. 14. Namq; lib. de Genes. ad litteram cap. 4. (quem locum citauimus questione precedente conclusione secunda) cum Augustinus quatuor tantum agnoscat corpora simplicia, è quibus totus hic mundus coagmentatus est, terram, aquam, aerem & ignē, hunc maxime cœlo & astris assignat.

Et lib. 2. de Gen. ad litteram cap. 3. ait, *Itaque super aerem purus ignis, esse dicitur cœlum; unde etiam sidera atq; luminaria facta coniectant, illius videlicet igne a lucis in eas formas, quas in cœlo cernimus, conglobata disposita natura.*

12 Fautent eidem sententiæ plerique alii SS. Patres, quicumq; aquas supra firmamentum existentes, veras aquas, & ad refrigerandum temperandumq; ardorem siderum, in cœlo positas fuisse tradiderunt, ut inferius dicetur. Sed & aperte ipsum totum firmamentum igneæ esse naturæ sensisse videtur Gregorius Nyssenus, in Hexæm. item Alcuinus quæst. 23. in Genes. Anselmus lib. 1. de imagine mundi cap. 25. & Dionysius Carthusianus enarrat. in Gen. art. 20.

13 Qui etiam in 2. senten. d. 14. quæst. 2. pro comperto habendum existimat, corpora cœlestia esse elementaris naturæ, cum ait: *Postremo omnibus iam prælati rite pro posse pensatis, securus reor, textum genesios, ac sanctos sequi Doctores, & ipsam Canonica scripturæ defendere veritatem. Certum est autem, excellentes sanctos Doctores, tam Latinos, quam Græcos, Hieronymum, Augustinum, Ambrosium, Gregorium, posterioresq; multos, videlicet Bedam, Strabum, Rabanum, Alcuinum Albinum, ut inter Græcos Basilium, Chrysostomum, Gregorium Nyssenum, Ioannem Damascenum, & alios plures, ita egisse, ita quod omnes hi senserunt, scripserunt, & fassi sunt, corpora cœlestia elementaris esse naturæ: opinionem quoque illam (Aristotelis) quod sint alioris speciei & quinta essentia, ex intentione redarguisse, prout ex præallegatis ostenditur.*

14 Denique ex recentioribus Martinengus in cap. 1. Gen. pag. 666. etsi dubius tamen, si à Peripateticis discedendum sit, vero similiter censet, & ipsum cœlum ex elementorum summmitatibus coagmentatum, ex prædominio igneum esse. Quod etiam apertius tradit pag. 476.

Rationes esse possunt. Tum quia ipsa etiam scriptura soli calorem tribuit. Psal. 28. *Non est, qui se abscondat a calore eius.* Eccles. 43. *Sol in meridiano exurit terram, & in conspectu ardoris eius qui poterit sustinere?* Tum quia aspectu ipso videtur deprehendi, astra non

solum lucida esse, sed etiam flammantis cuiusdam & coruscantis naturæ; ut ex perpetua omnium stellarum scintillatione colligitur. Idem significat nomen Ætheris, (ut de cœlo Empyreozæam) quod ab igne dicitur.

15 Secunda sententia est, astra quidem esse naturæ igneæ; at vero cœlos ex aquis, seu aquea materia constare. Refert & sequitur hanc sententiam velut communem Procopius in cap. 1. Genes. *Sunt, inquit, qui perhibent, eius naturam nobis parum esse cognitam & compertam: quamvis via perulgata omnium Theologorum, ex aqua compactum esse tradatur. Nec desunt, qui autumant eius materiam esse aquam, & subsistere, Deo id formante & componente. Alii docent, saltem esse partē quandam aquæ. Quidam affirmant, firmamentum constructū esse ex tertia aquarum parte, aliis duabus partibus, altera in terra, altera supra firmamentum fluente. Unde Hebræorum lingua nuncupetur *firmam* (Samain) quæ dicitur Crystalium, vel aquam congelatam denotat.*

16 Et Cyrillus catech. 9. distincte docet, *aquam esse cœlum, & igneum in eo solem, & lunam, & sidera.* Eiusdem sententiæ sunt, Iosephus lib. Iud. antiquitatum cap. 1. Clemens Romanus lib. 2. Recognitionum, Theodoretus quæst. 11. in Genes. Gennadius & Severianus in catena, Beda in Hexæmeron, Hugo lib. annot. in Genes. Magister sententiarum lib. 2. dist. 14. Author historiae Ecclesiasticæ lib. 1. cap. 4. & ex recentioribus Molina prima parte tractatu de opere sex dierum, disputat. 2. & 10. Catharinus item in epist. 2. Pet. cap. 3. & Heb. 1. Valerius Philof. fac. cap. 89. Martinus del Rio in cap. 1. Genes. Salmeron in Euang. tom. 1. Prolegom. 5. & tom. vlt. in 2. Pet. cap. 3. disputat. 4. aliiq; nonnulli recentiores: qui aperte sentiunt, cœlos esse naturæ elementaris; adeoque constare ex materia elementari, idque contra Peripateticos ex scriptura liquere autumant.

17 Verba Bedæ, perspicue mentem eorum, quos citauimus, explicantur: *In medio aquarum firmatum esse constat siderum cœlum: neque aliquid prohibet, ut de aquis factum esse credatur. Qui enim crystallini lapidis, quanta firmitas, quæ sit perspicuitas, ac puritas nouimus, quem de aquarum concrectione certum est procreatum: (ita author hic, & plures alii veteres existimabant) quid obstat credi, quod idem dispositor naturarum in firmamentum cœli substantiam solidarit aquarum?*

18 Ad astra vero pertinere existimo, quod idem Beda docet alibi, cœlum esse naturæ igneæ, sic enim ait cap. 1. de nat. rerum: *Cœlum sublimis, igneæque naturæ, rotundumque & a centro terræ aquis spatium undiq; collocatum.* Et lib. 2. de Elem. Philos. initio: *Ignis, inquit, est spatium à luna sursum; quod idem æther dicitur; cuius ornatus est, quicquid supra lunam videtur; scilicet stella tam infixa, quam erratica.*

19 Ratio sumitur tum ex similitudine, quam ratione perspicuitatis & puritatis habet cœlum cum aquis, præsertim congelatis. Tum quia id ipsum etiam colligi videtur ex scriptura. Nam ut Molina disputatione secunda ratiocinatur, *firmamentum factum est in medio aquarum, eoque diuisit Deus aquas ab aquis, ut scriptura sacra aperte narrat Genes. primo, vers. 6. primo. Ergo ante firmamentum non erant aer & ignis; alioquin aqua superiores, iam fuissent diuisa ab aquis inferioribus aere, aut simul etiam igne, ac proinde non*

diuississet eas firmamento, nec scriptura narraret, Deum dixisse, Fiat firmamentum in medio aquarum, & diuidat aquas. &c. Cum ergo in interstitio, quod firmamentum hodie occupat, non fuerit vacuum, a principio creationis caeli & terra, usque ad secundam diem, in qua factum est firmamentum, nec detur aliud corpus, quod in eo spacio fuerit, praeter aquas, quas scriptura a principio una cum caelo & terra commemorat factas, colligitur profecto, in eo spacio fuisse aquas, ex eisque fabricatum fuisse firmamentum, hoc est, orbis omnes caelestes, ignemque & aerem. Neque enim dicendum est, aquas quae ibi erant, fuisse redactas in nihilum, de nihiloque creatum fuisse secundum diuissimum firmamentum. Ita Molina.

20 Idem colligitur ex hebraico nomine caeli *Schamym*, quod ad verbum sonat, *ibi aqua*: quanquam hoc magis probat aquas supra caelos esse, ut dicitur q. 8. quam ex aquis caelos.

21 Tertia sententia est, caelum esse naturam aeream. Ita quosdam recentiores Astronomos sentire refert Tycho Brahe epistola ad Christophorum Rottmannum, Mathematicum Landgrauianum data Anno 1588 die 17. Augusti, ubi ait: [Materiam sphaerarum caelestium tu non aliam, quam elementarem aeream esse, & refractiones nullas ob diaphanorum aetheris & aeris diuersitatem fieri contendis; omnemque refractionum occasionem, in solos vapores horizonti obuerlantes reiecis. Et infra: Qui vero caelum, inquit, aereum statueret, neminem ante Iohannem Pennam Gallum percepi: Cuius tu sententiae suffragari videris: & nuper etiam Iohannes Iordanus Nullanus in quodam scripto de mundo, contra Peripateticos idem asserere, ausus est.

22 Et rursum in alia epistola ad eundem, Anno 1589. 21. Februarii data: [Quantum vero, inquit, ad priorem epistolae tuae partem attinet, in qua copiose & perseueranter materiam caeli esse aerem elementarem contendis, nec a semel arrepta sententia te vllis ratiociniis dimoueri sinis: eaque, quae in contrarium merito dicuntur, speciosis subterfugijs eludere conaris, hisce non constitui sigillatim multa respondere. Quin per me tibi liberum sit, elementum aeris caelo miscere; siquidem non aliter vis; imo si quis caelum aqueum, ut Hebraei, vel igneum, ut Paracelsus, aut etiam terreum (modo cui sic libeat) aut quiddam ex his quatuor compositum, ut nuper Franciscus Vallesius affirmare praesumpsit, mea etiam non intererit. &c.] Argumentum pro hac sententia sumitur ex refractione, quae eadem est in aethere & in aere; quod fieri non posset, si aether ab aere naturae esset diuersa.

23 Quarta sententia est, caelos esse naturam terrae, adeoque ex terra fabricatos. Ita sensisse feruntur Thales & Anaximenes; & ut nonnulli volunt, etiam Empedocles.

Ab his omnibus diuersa est quinta sententia, quam sequentibus assertionibus explicamus & tuemur.

24 Assertio I. Caeli non constant ex igne vel aqua elementari; aut vlla materia, seu natura elementari; sed sunt propriae cuiusdam ac quintae essentiae, ab omnibus quatuor elementis diuersae. Ita ex instituto, ac forte primus omnium docet ac probat Aristoteles lib. 1. de caelo cap. 2. & 1. Meteor. cap. 3.

quem secutus est Theophrastus discipulus ipse; omnesque Aristotelis interpretes; tam Graeci, quam Arabes; speciatim Aueroes, Auicenna, Algazel. Quos ab annis iam quadringentis, sequuntur omnes fere Scholastici.

25 Albertus in 2. d. 14. q. 2. docet, caelum ac materiam caeli [non esse eiusdem naturae cum sublunariibus; & addit: Coelum secundum Augustinum, non est de natura aquae deorsum fluxibilis; sed est ex aqua, quae propter puritatem naturae, in substantia; & perspicuitatis, in dispositione materiali, ac luminositatis in profundum sui, per opus distinctionis, sita est super caelos, ut ex ea formarentur caelestia, sicut est dictum. Et illa aqua nullum est elementum.] Item Aletensis 2. parte q. 50. [Coelum, inquit, stellatum videtur ex eadem esse informi materia, de qua dicitur Genes. 1. Spiritus Domini ferebatur super aquas; non tamen ex eadem materia propria: imo sicut differt caelum crystallinum a firmamento, & aquae inferiores differunt a firmamento, ita differunt propriae horum singulorum materiae.] Vbi aperte sentit aquas illas, ex quibus firmamentum coaleuit, esse diuersas ab his aquis inferioribus. Idem docet Guilielmus Parisiensis, eiusdem synchronos, aut paulo antiquior lib. de vniuerso part. 1. cap. 39. ubi inter cetera ait: *Forma ergo caelorum, quam medium illud aquarum in sua suscepit materia, distincta natura est a formis elementorum, & elementorum: ideo nec a calore, neque frigiditate exsistat passibilis.* Et infra ait: *aquae quae supra caelos sunt, non esse ibi in forma aquarum, quae circa nos sunt.* Nec dissentit Altisiodorensis in summa.

26 Idem constanter & aperte docet S. Thomas 1. p. q. 66. a. 2. & in 2. d. 14. Vbi ait: *Circa hoc, fuit diuersa Philosophorum opinio. Omnes namque ante Aristotelem dixerunt, caelum esse de natura quatuor elementorum. Quod Aristoteles primo improbavit, dicens caelum esse sine gravitate & leuitate, aliusque contrarius, ut patet primo caeli. Et propter efficaciam rationum eius, posteriores Philosophi consenserunt ei. Vnde nunc omnes opinionem eius sequuntur.*

27 Idem ergo docent Bonauentura, Richardus, Scotus, Durandus, Capreolus, & alii in 2. d. 14. Ferrariensis lib. 3. cont. gent. cap. 20. item ex recentioribus Pererius lib. 1. in Genes. Gregorius de Valentia 1. p. disp. 5. q. 2. p. 1. Suarez disp. Metaph. 16. sect. 2. num. 8. Fonseca cap. 4. q. 2. Tolerus item, Conimbricenses, & alii commentatores Aristotelis in libros de caelo communiter: item Caietanus, Bannes, Zamel, & Thomistae omnes in 1. partem Sancti Thomae.

28 Eandem sententiam ex Astronomis recentioribus sequitur, & strenue propugnat Tycho Brahe, in pluribus locis suarum epistolarum Astronomicarum. Etenim epist. ad Rottmannum Mathematicum Landgrauianum data, Anno 1588. 17. Augusti, ita scribit: [At ego caelum quidem non e dura imperuiaq; materia, in formam membranarum pellucidarum extensa constare, velut haecenus etiam a praecipuis Philosophis creditum est, vel ex ipsis cometarum motibus edoctus sum; aereum tamen, vel vllius elementaris naturae particeps esse, nequaquam admifero. Absit enim ut purissima perfectissimaque, & nullis mutationibus obnoxia caelesti

naturæ elementare, corruptibile, & variabile, atque huic inferiori caducæ regioni conforme aliquid as-
suatur, nam nec id vnquam vllus saniorum Physico-
rum admittere ausus est, Omnes siquidē vnanimiter
cælum è numero & natura quatuor elementorum
prorsus exemptum, & præstantiorem quandam na-
turâ præferre certissime statuunt, ideoq; illud quin-
tâ quandam essentiam, à quatuor illis elementaribus
prorsus diuersam, longeq; excellentiorē nuncupa-
runt. Quod igitur Physici abhorrent, non admitta-
tur, vt ipsi Mathematici tanta cælum labe aspergant,
vt ex aere elementari illud constare asseuerantes, sim-
plicitissimæ & purissimæ, adeoq; perfectæ ipsius sub-
stantiæ & naturæ plurimum derogent. *Et infra:* Neq;
etiam ignoro, inquit, quosdam Theologos, è Mose
procul dubio minus recte intellecto, asseuerare, cælum
ex aquea materia constare, quam tamen inter-
pretationem Philo Iudæus non admittit, sed ipsum
nullatenus ex vllis elementis compositum contēdit.
Videtur etiam hæc sententia omni naturali ratiocina-
tioni plurimum aduorsari. *Et paulo infra:* Verum
licet, inquit, nulli mortalium de ipsissima coeli mate-
ria (si modo è materia aliqua constare proprie dici
potest) certi quid proferri in promptu esse credam:
est enim cælum abstractum quid, immateriali simi-
le, nostrum captum effugiens, nihilominus satis
concludere licet, ipsum de nulla elementari natura
participare: cum hæc sit longe præstantius & diui-
nius quiddam, adeoque incorruptibile, & supra om-
nem elementorum qualitatem exaltatum, è puris-
sima, simplici, & pellucida, rarissimaque substantia,
admirabili Dei sapientia, & nobis imperferutabili
modo plasmatum. &c.] Et rursum epist. ad eun-
dem Rottmannum Anni 1589. 21. Februarii, post
aliorum sententias commemoratas subiungit: *Modo
est mihi quid sentiam, libere proferre liceat, cæli videlicet
substantiam esse ætheream & liquidissimam purissimam-
que quandam materiam, supra omnem elementorum na-
turam exaltatam, ad singularem quandam perfectionem
deductam, velut quintam quandam essentiam, nulli mu-
tationi aut alterationi obnoxiam, quæque peregrinas im-
pressiones naturaliter non recipiat.*

29 Porro ex SS. Patribus idem sentit Sanctus Dio-
nysius libro quarto de diuin. nom. cap. quarto, vbi
ait, corpora cælestia esse eius essentia, ac natura, quæ
nec crescere, nec minui potest; nec vlla ex parte (muta-
tione corruptiua) mutari. &c. quem locum inte-
gram adducemus quæstione quinta. Vbi cum as-
ferat, cælum esse naturæ incorruptibilis, vtique
sentit, habere naturam à quatuor elementis, & iis,
quæ ex ipsis componuntur, diuersam. Ita etiam
S. Dionysium intellexit Sanct. Thomas, inferius re-
ferendus.

30 Ita etiam plane sentit Basilius, etsi pro opposita
sententia citari solitus. Ita enim ait homil. 3. in
Genes. [Nec tamen ipsum firmamentum, cum
iuxta communem & vulgatam acceptionem, ex
aqua videatur ortum habuisse suum, aut aquæ in-
glaciem concretæ, aut materiæ cuiquam tali, quæ
sui principium ortus ex humore percolato sumit,
simile censendum est esse, qualem crystalli lapidis
naturam esse constat, &c. Ex his igitur nulli simi-
le firmamentum esse censemus. Est enim puerilis,
simplicisque profecto mentis, tales de corporibus

cælestibus opiniones habere. Neque tamen si
cuncta in cunctis insunt, ignis in aere, aer in aqua,
ceterorumque similiter aliud igeest in alio, & nul-
lum omnino eorum, quæ sub sensum cadunt, ele-
mentum syncerum est, mixtioneque caret, vt non
sicut medii, aut oppositi sibi particeps, firmamen-
tum ob id ipsum, aut ex vno simplicium corporum,
aut ex omnibus mixtum esse asserere nobis placet;
qui iam ab ipsa diuina scriptura ita instituti sumus,
vt nihil vltra ea, quæ sunt concessa menti nostræ, i-
maginari cogitaret; concedamus. &c.] Idem mul-
to apertius docet Basilius in eodem opere Hexaem.
iuxta Eustathii recens editam versionem libro pri-
mo, vbi diserte ait: *Nec de illis principalibus corporibus,
quæ vocantur elementa, possibile nobis est credere, cælum
fuisse compositum.* Idem sensisse Augustinum refer-
loc. cit. Albertus, nec male Tycho in eandem sen-
tentiam citat Philonem lib. de somniis loc. cit.

Hæc vero assertio dupliciter probari potest. 31
Primum ratione naturali; quam Aristoteles ali-
que Philosophi petunt à motu, à figura, à loco,
à constanti & immutabili duratione, ab actione
propria cælorumque probatio est minime sit con-
temnenda; non est tamen hoc loco à nobis fusius ex-
plicanda.

Altera probatio, & quidem solidior; sumitur. 32
ex historia Genesis, adeoque ex diuina scriptura;
quæ eo plus in præsentem habet momenti, quo mag-
is authores quidam, præsertim recentiores, pro
opposita sententia citati, existimant, nec vllum a-
liud maius esse suæ sententiæ firmamentum, quam
scripturam; nec vilo argumento validius refelli
nostram, quam scripturam; quam vt dixi nobis è dia-
metro aduersari autumant. Eam autem rationem
ita formo.

Nam si cælum vllum constaret ex materia. 33
alicuius elementi, necesse foret, vt vel productum
esset ex præexistente alicuius elementi materia,
vel certe materiam haberet proprietatibus & dis-
positionibus propriis alicuius elementi affectam,
quam materiam secundam vocant Philosophi: at-
qui neutrum dici potest. Non primum, vt parim
patet ex iis, quæ præcedente quæstione, & initio
huius quæstionis diximus; partim ex iis, quæ di-
centur quæstione octaua, vbi probabimus, aquas
quæ super cælos sunt, non esse elementares. Nec
secundum; quia cælum est corpus simplex non
minus quam cætera elementa, vt communiter om-
nes supponunt. & patet non solum ex simplici mo-
tu, quem habet; sed etiam tum ex præstantia eius
naturæ ab elementis prorsus independentis, tum ex
ordine productionis diuinæ, qua à Deo creatum fuit
ex nihilo. in principio, ante omnia corpora compo-
sita, vna cum terra, aliisque elementis, vt dictum quæ-
stione præcedente. Cui ergo cælum sit corpus sim-
plex, & ab elementis adeo independentis, habet vtique
ex suamet natura, non ex alterius elementi cuiusque
participatione, suas qualitates, & dispositiones sibi
proprias, atque ab aliis aliorum elementorum qua-
litatibus non minus distinctas ac independentes,
quam singula quæque elementa, cum aliis elementis
collata habent.

Quo fit, vt etiam si fortasse qualitates quædam, 34
tam in cælo, quam in elementis, aliquo modo cõsi-
miles

miles inuenirentur, quemadmodum etiam elementa symbolica inter se, ignis quidem & aer calore, ignis & terra siccitate, terra & aqua frigore aliquo modo conueniunt; non tamen propterea magis dicendum foret, cœlum constare ex materia alicuius elementi, quam elementum quodlibet suâ naturâ, & ex vi primæ productionis diuinæ, dici possit constare ex materia alterius elementi.

35 Confirmatur assertio. Nam si cœlum constaret ex igne, facile ob sui corporis vastitatem omnia combureret; vt argumentatur etiam Philosophus, 1. Meteor. cap. 3. Si ex aqua, facile ipso calore solis resolutum, deorsum fluere: si ex aere; non difficulter eodem calore solis, vt & à subiecta sphaera ignis, in ignem conuerteretur; si è terra, non sane locum sibi supremum iure vendicaret; denique si ex vllis elementis esse compositum; facile tot annorum chiliadibus, mutâ actione qualitatum primarum secundum aliquam etiam notabilem sui partem fuisset dissolutum: quæ tamen non est hic animus pluribus premere. Pluta ass. seq.

36 Assertio II. Sententia illa Aristotelis & Peripateticorum, quod cœlorum materia prima, sit alterius, ac plane diuersæ rationis à materia sublunari, non solum scripturæ ac fidei non aduersatur, sed est potius eidem scripturæ admodum conformis. Hæc assertio est contra Dionysium Carthusianum, & alios quosdam recentiores pro prima sententia citatos, qui censent, eam sententiam Aristotelis scripturæ aduersari; cum interim authores pro præcedenti sententia, non solum huic assertioni libenter assipulentur, sed plerique etiam reipsa diuersam vtrorumque materiam adstruant.

Probat facile ex dictis. Si enim Scripturæ aduersaretur, id propterea fieret, quia scripturæ cœlos ex aqua elementari, aut alio elemento productos attestaretur; sed hoc verum non est, vt ex præcedenti assertione constat. Ergo, &c. Ex aduerso autem scripturæ huic sententiæ Peripateticorum non parum fauet: tum quia cœlos omnes quoad substantiam, non ex vlla præsupposita materia, nedum sublunari productos, sed ex nihilo creatos asserit: tum quia vbique cœlum contra terram ac sublunaria omnia velut excellentius quiddam condistinguit: tum denique quia cœlos naturâ suâ incorruptibiles esse indicat, vt dicitur quæst. 5.

37 Ad argumenta contraria ita Respondetur. Ad primum primæ sententiæ dico, calorem tribui soli, non qui in ipso formaliter insit, sed qui ab eo effectiue mediante luce procedat. Hic enim est, à quo se abscondere nemo potest, & quem sustinere vix possunt homines; quique exurere nonnunquam terras solet, vt scripturæ loquitur.

Ad secundum Respondetur. Splendorem & lucem esse proprietatem seu conditionem non tam ignis (purus enim non lucet) quam ætheris & cœli. Scintillatio autem illa astrorum, non ex flammæ agitatione prouenit: alioquin sol & luna, quæ ad aspectum maiora

sunt reliquis astris, magis scintillare viderentur; sed partim ex luminis exilitate respectu tantæ distantie, partim ex imbecillitate visus nostri, promouente phænomenon istud non-nihil etiam vaporum interuenientium volubilitate.

38 Ad argumenta secundæ sententiæ respondetur. Ad primum, puritatem & perspicuitatem esse communem ijs etiam rebus conditionem, quæ minime sunt aqueæ naturæ, vt videre est in vitro, adamante, & ex veriori, etiam crystallo, quæ si ex aqua esset compacta, igne vtrique liquefceret; vt recte etiam notauit Guilielmus Parisiensis lib. de vniuerso parte 1. c. 38. 39.

Ad secundum, prætermissa opinione eorum, qui dicunt, nomine firmamenti secundo die producti intelligi aerem nebulosum, quod quæstione octaua refelleretur; Respondetur, primo die ex nihilo productum fuisse, non solum cœlum, Empyreum, terram, & aquam, vt vult Molina, sed etiam omnes cœlos, omniaque elementa, quoad substantiam, vt dictum quæstione præcedente, & ipse Sanctus Thomas etiam 1. part. qu. 68. articulo 3. speciatim de aere probat: [Considerandum est, inquit, quod Moyses rudi populo loquebatur, quorum imbecillitati condescendens, illa solum eis proposuit, quæ manifeste sensui apparent. Omnes autem quantumcunque rudes terram & aquam esse corpora sensu deprehendunt. Aer autem non percipitur ab omnibus esse corpus, in tantum, quod etiam quidam Philosophi dixerunt, nihil esse, plenum aere vacuum nominantes. Et ideo Moyses de aqua & terra mentionem facit expressam, aerem autem non expresse nominat, ne rudibus quiddam ignotum proponeret. Vt tamen capacibus veritatem exprimeret, dat locum intelligendi aerem; significans ipsum quasi aquæ annexum, cum dicit, quod tenebræ erant super faciem abyssi. Per quod datur intelligi, super faciem aquæ esse ali-quod corpus diaphanum, quod est subiectum lucis & tenebrarum.] Ita Sanctus Thomas. Dicimus ergo in spatio intermedio inter cœlum, Empyreum & terram, intercessisse statim ab ipso diei primi primordio, non solum aquas elementares, vt existimauit Molina, & ante eum Iunilius & Steuchus, sed etiam substantiam celestium corporum inferiorum, simulque elementorum ignis & aeris: ipsum autem firmamentum secundo die productum, aquas inferiores à superioribus diuisisse, quia cum antea aquæ superiores (quales quales essent) ab inferioribus nullo solido, fixo, & immobili essent termino determinatæ, iam secundo die per substantiam firmamenti, solido robore, instar crystallo, duratam & compactam, fuerunt solide & immobiliter diuisæ.

39 Dices, ipsam voculam *Diuisiois* significare, aquas illas superiores & inferiores, ante diuisionem fuisse coniunctas, vel contiguas, postea vero primum separatas.

Responderi potest primo, negando assumptum; quia non est necesse, vt vocula *diuidere* ita strictè accipiat, pro diuisionem efficere, inter ea, quæ prius coniuncta essent; cum ibi

dem Genes. 1. vers. 4. & 14. lux & sydera dicantur tenebras & lucem dividere, quæ antea tamen coniuncta non erant: sed generatim significat, esse terminum determinantem inter duo, vel etiam condistinguentem respectu alterius. Quod optime etiam notavit Sanctus Thomas 1. part. citat. quæstio. 68. articulo 3. ad secundum, ubi ait, Si accipiantur aquæ diversa secundum speciem (vti censet ille faciendum, si firmamentum non pro aëre nebuloso & vaporoso accipiat) firmamentum dicitur dividere aquas ab aquis, non sicut causa faciens divisionem, sed sicut terminus utramque aquarum. Sed quia nos hac responsione non egemus;

40 Respondeo secundo; & concedo, aquas superiores & inferiores (eo communi nomine, ita vocatas, quod corpus aliquod diaphanum ac liquidum essent, iuxta Sanctum Thomam citat. quæst. 68. art. 3. & ea quæ dicuntur quæst. 8.) ante fuisse coniunctas & contiguas, cælumque ipsum & firmamentum ex aquis superioribus (hoc est cælesti & ætherea substantia adhuc fluida) condensatione & consolidatione factum, vt superius insinuauimus; hinc tamen non sequitur, aut vlla ratione probatur, aquas illas superiores, ex quibus productum fuit firmamentum, fuisse elementares; cum verius existimem, cum Sancto Thoma loc. citat. ad primum, aquas illas, quæ supra cælum sunt, elementares non esse, vt cit. quæstione 8. dicitur.

41 Id quod recte etiam docet Albertus, qui etiamnum inter sphaeras cælestes liquidum eiusmodi corpus eiusdem cum cælis naturæ interfulsum esse docet. Cum enim lib. de cœlis apud Dionysium Carthusianum in 2. distinct. 15. quæstion. 1. veterum quorundam Philosophorum sententiam retulisset, dicentium, [quod sphaera non contingunt, & quod corpus eiusdem naturæ est inter eas diuisibile, quidem à sphaeris, non tamen transfutabile in aliam formam;] idem eandem sententiam secutus in 2. distinct. 15. ait: [Præterea si quaratur, an sphaeræ cælestes se inuicem immediatè contingant; dicendum, quod ad hoc nil potest verius responderi, quam quod etiam responderunt Philosophi, vt pote quod sphaeræ cælestes non se contingunt: sed vna multum super aliam exaltatur, & in medio eorum est corpus spirituale, sicut aër, in quo omnes mouentur, &c.]

42 Ad autoritatem SS. Patrum, quorum aliqui dixerunt, cælos esse naturæ igneæ, seu constare ex materia igneæ; alij esse naturæ aqueæ; Responderetur cum Sancto Thoma lib. 2. sentent. distinct. 14. art. 2. his verbis: *Expositores sacre scripturæ in hac diuersificati sunt, secundum quod diuersorum Philosophorum sectatores fuerunt, à quibus in philosophicis eruditi sunt. Basilium enim (cuius verba tamen superius pro nostra sententia posteriore loco citata non vidit Sanctus Thomas) & Augustinus, & plures sanctorum sequuntur in Philosophia, quæ ad fidem non spectant, opiniones Platonis, & ideo ponunt cælum de natura elementorum: Dionysius autem (Areopagita quæstione quinta citandus) fere ubique sequitur Aristotelem, vt patet diligenter insipienti libris*

eius, unde ipse separat corpora cælestia ab alijs corporibus. Et rursum ibidem ad primum: *Alij sancti, inquit, tradiderunt (cælum videlicet esse naturæ igneæ vel aqueæ) non quasi asserentes (ex sua mente) sed sicut videntes his, quæ in Philosophia dixerunt; unde non sunt maioris autoritatis, quam dicta Philosophorum, quos sequimur, &c. vel potest dici; quod sumunt ignem & aquam secundum similitudinem & lucis diaphaneitatis. Ita Sanctus Doctor.*

Cuius responsionem optime confirmant illa, quæ Gregorius Nyssenus initio sui libri in Hexæmeron præfatus est: *Næque enim, inquit, propositionem defendere, aut dogma constituere profitemur, vt calumniantibus occasionem præbeamus; nec hisce scriptis interpretationis doctrinam tradere, sed animum & cogitationem nostram in hoc argumento duntaxat exercere.*

Certe quidem vti Basilium homil. 3. in Genes. deridet eorum opinionem, qui dixerunt cælum fuisse ex aquis productum; asserens, esse nimium puerile, nimium simplicis mentis, arbitrari, cælum fuisse ex aqua concretum: Ita Aristoteles lib. 2. meteor. ridet Stoicos, asserentes, esse naturæ igneæ, dicens, puerile esse opinionem, nec dignam Philosopho, dicere, solem pasci humoribus terrenis & aqueis in sublime ad ipsum attractis.

Contra quos etiam Pererius lib. 2. in Genes. q. 9. ait: *astræ per se nec esse calida, nec igneæ naturæ, multis nec dubijs rationibus conclusum esse a sapientibus. Accedit, quod idem Basilium homil. 1. Hexæmer. censet, de natura colorum non magno opere laborandum Ecclesiasticis scriptoribus.*

Ad fundamentum tertie sententiæ, Respondeo cum Tychone citat. epist. ad Rottmann. 1589. 21. Febr. *Nam licet, inquit, concedatur, nullam animaduerti refractionem in sole vel stellis, in data aliqua sublimitate, inde quidem satis sequitur, diaphanum vel nullam, vel imperceptibilem esse discrepantiam; sed non ob id necessario inferitur, vtriusque diaphani eandem prorsus qualitatem & substantiam existere: possunt enim diuersæ substantiæ & qualitates eidem diaphanitati parere. Dabo exemplum è rebus inferioribus quæ manibus tractari, & visu discerni possunt. Si aquam pluuiam, vel nivalem præferim, aut etiam communem fontanæ; per sapienter reueratam elevationem defecatissimam reddiderimus, idemque in vino quouis generoso fiat, donec ab omni phlegmate & impuritate liberentur, amboque hi liquores consimili crystallino excipiuntur, vtriusque diaphaneitas vni non discrepabit ab altera, quantum vili sensibus dignoscere liceat, ideo refractionem, si qua forte hinc fierent, nulla erit differentia: ac tamen substantia & natura vni liquoris atque corporis diuersissima ab altera inuenietur. Idem quod è vino elicitum est, igneam & sulphuream redolebit qualitatem, adeo vt incensum totum flammis absorbeat, nullo post se relicto vestigio. Quod vero ex aqua constat, aqueum permanebit, & tantum abest, vt ardeat, vt ignem etiam citius quam antea extinguat, illi vt contraria resistat. Sic quoque cæli & aëris diaphaneitates, si vel prorsus eadem forent, quod tamen nondum satis obtentum est, nihilominus diuersam substantiam atq; materiam habere nihil impedit, &c. Neq; cometarum generationi atq; explanationi vllum, vt in existimas, fert subsidium;*

si cælum æreum statuatur: imo hoc potius quadraret, si Paracelsi igneum id esse concederemus. Nam cometa non æream, sed igneam potius quandam naturam præferunt. Quod enim tu e fumositate terrenis, etiam in ærem altissimum, quem intra ipsas reuolutiones siderum contineri vis, sublati, et illic illuminatis, cometarum procurationem saluari posse existimas, ex una absurditate, et incongrua assumptione alteram stabilire incassum laboras, &c. Ita Tycho.

45 Quæres, quam certa sit hæc doctrina, de materia cælorum. Respondetur, cælos & elementa non ex præexistente materia vlla fuisse creata, tam certum est, quam cælos omnes quoad substantiam, cum elementis omnibus, primo statim die ex nihilo à Deo fuisse creatos; quod licet non sit vnde quaque certum & exploratum; satis tamē firmiter ex scriptura probauimus dub. 2. Quod autem cælum sydereum non constet natura vel materia elementari, probabilius solum est, non certū. Tamen enim nulla ex scripturis suppetat ratio asserendi, cæli ex materia, seu natura elementari constare, tamen nec ex scriptura, alioque vilo argumento, id ipsum firmiter refelli potest. Denique quod cælum habeat materiam, plane à rebus sublunaribus diuersam, sub opinione solum adhuc versatur; quanquam ei Peripateticorum sententiæ non parum fauet scriptura, vt dictum; tantum abest, vt aduerfetur.

D V B I V M V.

An cælum sit animatum.

S. Thom. 1. p. q. 70. a. 3.

1 **H**abemus ex dictis dub. præcedente, cælum esse corpus, & quidem simplex, atque ex nullo alio constitutum, sequitur, vt inquiremus, an sit animatum seu viuens: Et præponimus hanc quæstionem sequenti, de incorruptibilitate cælorum. Nam si cælos incorruptibiles statuamus, vix potest esse locus huic quæstioni, an cælum sit animatum: cum omne corpus animatum, quia vegetatiuum est, corruptioni sit obnoxium; è contrario vero si inanimè sit, non minus possit esse corruptibile, quam incorruptibile.

2 Nec de Aristotelis sententiâ hic disputamus, quem aliqui sibi persuadent, sensille prorsus, cælum esse animatum, & quidem præditum animâ rationali siue intelligente, vt colligi videtur, ex eius lib. 2. de celo text. 13. & 61. & lib. 2. Metaph. text. 35. Atque hoc sane modo Aristotelem intelligit S. Thomas lib. 2. contra Gentiles c. 50. & in qq. disp. quæst. de anima art. 8. ad tertium, & ex recentioribus Vasquez 1. part. quæstion. 183. post Simplicium, Philoponum, & alios; licet complures, in quibus ipse etiam S. Thomas 1. p. q. 70. a. 3. Aristotelem interpretentur de intelligentiâ non informante, sed assistente, ex 1. 8. Phys. & 1. 12. Metaph. quod Philosophis discutiendum relinquimus.

Tom. I.

3 Omisso igitur Aristotele, cælos, aut sane sydera animata esse, docuerunt plerique Philosophi veteres; speciatim Pythagoræi, Platonici, & plerique Aristotelici, ac Plato ipse in Epinomide, iubet, astra vt Deos cœlestes coli & honorari; de quibus plura Eusebius de præparatione Evangelica lib. 1. c. 6. & Plutarchus lib. 1. de plac. Phil. cap. 17. & 23. Sed & Philo lib. de officio mundi, item lib. de Somnijs, & rursum lib. de Gigantibus stellas & viuentes, & intelligentes esse docet. Idem docet Plinius libro 2. hist. nat. capit. 8. Adhæc Auicenna cœlo etiam Phantasiâ siue sensum interiorem tribuit; cui Simplicius tres quoque sensus exteriores, tactum videlicet, visum, & auditum superraddit.

4 Ex Christianis vero (præter Marsilium Ficinum argumen. 10. dial. de leg. & Carpentarium cap. 12. Platonicos.) Origenes tom. 1. comment. in Ioannem & lib. 1. peri archon capit. 7. stellas non solum docuit esse animatas, sed etiam virtutis & vitij capaces; Christumque proinde non solum pro peccatis hominum, sed etiam astrorum esse mortuum. Dubius olim de eadem re fuit Sanctus Augustinus lib. 2. de Genes. ad literam cap. 18. & in Enchiridio cap. 58. & lib. 1. Retractionum cap. 5. & 11. Quamuis enim lib. de immortalitate animæ capit. 15. & lib. 6. de Musica capit. 4. absolute pronunciauerit, ipsum etiam mundum esse animatum, & magnum quoddam animal, tamen hoc ipsum postea saltem vel incertum retractauit loc. cit. & alibi lib. 13. de ciuitate Dei cap. 16. contrarium indicat: vt & author libri de cognitione veræ vitæ cap. 6. tom. 9. operum Augustini, (cum tamen ipsius liber ille non sit) Platonis illam sententiâ prorsus damnat. Qua de causâ etiam Bonauentura inferius censet, Augustinum retractasse eam sententiâ, de cœlis animatis. Sed & Hieronymi sententiâ, hac in re perplexa esse videtur, vt fuse persequitur Ascanius Martinengus com. 2. in Genes. pag. 883. tamen is denique eam Origenis opinionem coarguat in epistolis ad Pammachium & Auitum.

5 Post hos eandem Platonicoꝝ sententiâ, cælos nimirum & astra animata esse, probabilem existimauit è Scholasticis etiam Aureolus in 2. d. 14. quæst. 2. art. 2. & quæstion. 3. articulo vnic. & apud Capreolum eadem distinct. fauentque eidem sententiâ nonnihil Scotus 2. sentent. distinct. 14. quæst. 1. & Caietanus in psalm. 135. Sed & Sanctus Thomas olim ambigue aut inconstanter hac de re locutus est. Animatum enim, esse cælum, & quidem anima intelligente, sancta, & omnis peccati ex diuina prædestinatione experte, quæ proinde etiam ad societatem Angelorum pertineat, affirmare videtur, qq. disputat. quæst. de Anima art. 8. præcipue resp. ad 3. 4. & 5. & lib. 2. contra Gentiles capit. 70. & in opusculo de Angelis capit. 2. Negat autem, ac priorem adeo sententiâ (quod optime notauit Caietanus 1. part. quæst. 70. art. 3. & aperte constat ex ipsis verbis Sancti Thomæ, quicquid

Yyy 2

non-